

ĐẠI HỌC HUẾ
TRƯỜNG ĐẠI HỌC LUẬT

NGUYỄN VĂN KHOA

**PHÁP LUẬT VỀ XỬ LÝ HÀNH VI XÂM PHẠM
QUYỀN TÁC GIẢ ĐỐI VỚI TÁC PHẨM BÁO CHÍ,
QUA THỰC TIỄN TẠI THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH**

Chuyên ngành: Luật Kinh tế

Mã số: 838 01 07

TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ LUẬT HỌC

THỪA THIÊN HUẾ, năm 2022

Công trình được hoàn thành tại:
Trường Đại học Luật, Đại học Huế

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. NGUYỄN DUY PHƯƠNG

Phản biện 1:

Phản biện 2:

Luận văn sẽ được bảo vệ trước Hội đồng chấm Luận văn thạc sĩ
họp tại: Trường Đại học Luật

Vào lúc.....giờ.....ngày ... tháng ... năm

A-MỞ BÀI

Trong thời đại hiện nay, báo chí Việt Nam đi sâu vào thực tiễn đời sống, phát hiện, giới thiệu, cổ vũ các mô hình kinh tế mới, cách làm ăn mới, nhân tố mới, người tốt, việc tốt. Báo chí thể hiện rõ quan điểm bảo vệ và phát huy bản sắc, truyền thống văn hóa dân tộc, tuyên truyền cổ vũ toàn dân phát huy có chọn lọc nền văn hóa tiên tiến của các nước trên thế giới, góp phần nâng cao dân trí, ngăn chặn văn hóa xấu len lỏi vào Việt Nam; tổ chức khơi dậy và biến nhiều hoạt động xã hội từ thiện trở thành phong trào của toàn xã hội; xuất hiện tác phẩm báo chí chất lượng, uy tín và ảnh hưởng lớn đối với người dân;... Báo chí nước ta có vị trí ngày càng lớn trong đời sống dân tộc và thời đại, góp phần quảng bá hình ảnh đất nước, con người Việt Nam đến với bạn bè quốc tế, từ đó nâng cao vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế. Để được thành quả như vậy, vai trò của các phóng viên, nhà báo là tác giả đối với tác phẩm báo chí là đặc biệt quan trọng, tạo ra sản phẩm báo chí chất lượng, tạo niềm tin lớn trong đời sống xã hội.

Pháp luật bảo vệ bản quyền tác giả khuyến khích tạo động lực cho sự sáng tạo, thúc đẩy những nỗ lực, cống hiến của nhiều cá nhân vào hoạt động cải tiến kỹ thuật, nghiên cứu khoa học, văn hóa nhằm tạo ra những sản phẩm vật chất và tinh thần cho xã hội. Sở hữu trí tuệ là kết quả của một quá trình sáng tạo, đầu tư trí tuệ, tiền bạc, công sức của cá nhân, tổ chức. Hoạt động sáng tạo trí tuệ mong muốn đạt được những lợi ích nhất định trong việc nghiên cứu. Bằng việc thực thi tốt pháp luật về bản quyền tác giả, nhà nước khuyến khích và hỗ trợ những tổ chức, cá nhân sáng tạo nhiều hơn. Bởi bản quyền tác giả sẽ đảm bảo quyền (quyền nhân thân và quyền tài sản) của các chủ sở hữu đối với sản phẩm mà mình sáng tạo ra.

Đối với chủ thể sản xuất, kinh doanh, bản quyền tác giả góp phần giảm thiểu tổn thất cho các nhà sản xuất, kinh doanh và thúc đẩy họ phát triển sản xuất và kinh doanh hợp pháp. Đồng thời, bản quyền tác giả sẽ giúp cho người

tiêu dùng có cơ hội lựa chọn và được sử dụng các dịch vụ, hàng hóa chất lượng cao, đáp ứng được các nhu cầu của người tiêu dùng. Thực thi tốt pháp luật về bản quyền tác giả đã hạn chế được các hành vi vi phạm sở hữu trí tuệ, tạo ra hàng nhái hay hàng kém chất lượng và các hành vi cạnh tranh không lành mạnh khác.

Tình trạng vi phạm quyền tác giả báo chí giữa các cơ quan báo chí với nhau thỉnh thoảng có xảy ra nhưng không quá nghiêm trọng vì thường thì các báo chia sẻ, hỗ trợ thông tin với nhau, thậm chí có nhiều cơ quan lập thành nhóm để hỗ trợ lẫn nhau trong bảo vệ bản quyền. Trong làng báo - nhất là đối với các cơ quan báo chí chính thống, phần lớn các nhà báo đều có ý thức và tôn trọng bản quyền của nhau. Nghiêm trọng hơn là tình trạng vi phạm bản quyền tác phẩm báo chí giữa báo chí và các trang thông tin điện tử. Trong nhiều năm qua, các trang thông tin điện tử tổng hợp nở rộ, hoạt động bất nháo. Các trang này thường xuyên lấy tin bài của các cơ quan báo chí chính thống, xào xáo, cắt xén, chỉnh sửa, giật tít... thiếu nghiêm túc, làm như là thông tin của chính họ rồi khai thác quảng cáo ồ ạt, gây thiệt hại nghiêm trọng đến các cơ quan báo chí chính thống. Đặc biệt hơn nữa là tình trạng vi phạm bản quyền tác phẩm báo chí giữa các cơ quan báo chí và các không gian mạng xuyên quốc gia. Đó là các công cụ truyền thông mạng xã hội như Facebook, Google... Họ sử dụng các thông tin báo chí mà không phải trả tiền trong suốt một thời gian dài. Tác giả chọn đề tài nêu trên để nghiên cứu vì những lý do sau đây:

Mong muốn được nghiên cứu một cách có hệ thống và đầy đủ những quy định của pháp luật quốc tế và Việt Nam, đặc biệt là những quy định, chế tài đảm bảo thực thi pháp luật bản quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí hiện nay. Bản quyền báo chí là một nhánh nhỏ trong bản quyền tác giả và khá mới tại Việt Nam, đòi hỏi nhận thức đầy đủ, sâu sắc, toàn diện và phù hợp với thực tiễn nhận thức, văn hóa của người Việt Nam. Như vậy mới có thể đề xuất ý kiến cho các nhà làm luật trong nước trong việc hoàn thiện các quy định pháp luật nước ta. Hiện nay, các nhà làm luật và quản lý báo chí, bản thân các cơ quan báo chí rất

quam tâm, mong muốn có những quy định rõ ràng, chế tài đủ mạnh để bảo vệ tốt nhất bản quyền báo chí. Việc nghiên cứu đề tài này sẽ góp phần vào việc thực hiện mục tiêu trên.

Hiện nay, việc áp dụng pháp luật về xử lý hành vi xâm phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí, qua thực tiễn tại Tp.HCM còn nặng về hình thức, không thường xuyên và không đủ sức răn đe. Đối tượng vi phạm “nhờn luật” bất chấp vi phạm dẫn đến nhiều cơ quan báo chí càng lên tiếng thì mức độ vi phạm càng nhiều hơn. Đặc biệt trong tình hình công nghệ hiện đại, thuận tiện sử dụng thì hành vi vi phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí diễn ra dễ dàng và phổ biến. Việc nghiên cứu vấn đề nâng cao nhận thức về bảo vệ bản quyền tác giả của tác phẩm báo chí và xử lý kịp thời các hành vi vi phạm bản quyền báo chí là vấn đề rất cấp thiết hiện nay.

Những năm gần đây, xuất hiện các đề tài nghiên cứu đã đánh giá đầy đủ về bản quyền tác giả, tác phẩm, mức độ vi phạm bản quyền trên các lĩnh vực văn hóa, văn nghệ, sở hữu trí tuệ. Đây là nguồn tham khảo rất hữu ích, là cơ sở lý luận và thực tiễn phù hợp với các đặc điểm về văn hóa, kinh tế, xã hội và con người Việt Nam. Từ đó, làm căn cứ, đánh giá bổ sung hoàn thiện những giá trị mới, phù hợp với mục đích nghiên cứu của đề tài “Pháp luật về xử lý hành vi xâm phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí, qua thực tiễn tại Thành phố Hồ Chí Minh. Các công trình nghiên cứu đã nêu ra, phân tích làm rõ cơ sở lý luận về sở hữu trí tuệ nói chung và pháp luật bảo vệ bản quyền sở hữu trí tuệ nói riêng: *Một là*, nêu bật căn cứ pháp lý và các quy định của pháp luật về bản quyền, sở hữu trí tuệ của Việt Nam hiện nay; *Hai là*, Làm rõ các quy định bất cập, hạn chế và kiến nghị hoàn thiện pháp luật về bản quyền, sở hữu trí tuệ; *Ba là*, một số công trình nghiên cứu đã đề cập cụ thể về bản quyền tác phẩm báo chí, nêu một số khía cạnh của vấn đề quản lý, xử phạt vi phạm bản quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí, chưa có một công trình nào nghiên cứu một cách sâu sắc, hệ thống và đầy đủ về vấn đề: Khía cạnh pháp lý của vấn đề xử lý hành vi xâm phạm bản quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí về nội dung gồm hai phần

chính là nghiên cứu pháp luật quốc tế và các quy định của pháp luật Việt Nam về vấn đề trên. Ngoài ra, các sách báo viết về kinh tế chuyên sâu liên quan đến xử lý vi phạm bản quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí hầu hết đều là của các tác giả nước ngoài. Rất nhiều trong số này được viết bằng tiếng nước ngoài và chưa được dịch ra tiếng Việt.

Luận văn kế thừa đầy đủ các nội dung tích cực nêu trên về lý luận, tổng kết thực tiễn về thực thi pháp luật về bản quyền, sử hữu trí tuệ của các công trình nghiên cứu trên. Trong xu thế hội nhập hiện nay, việc nghiên cứu một cách có hệ thống về vấn đề này mang ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc. Đề tài mang ý nghĩa lý luận cho việc xây dựng những quy phạm pháp luật đầy đủ, phù hợp với luật pháp quốc tế và là cơ sở pháp lý cho việc áp dụng các quy định pháp luật trong xử lý hành vi xâm phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí cần thiết ở Việt Nam. Những kiến nghị của đề tài hy vọng sẽ đem lại những kết quả thiết thực cho việc hoàn thiện các quy định pháp luật của Việt Nam nhằm mục đích vừa thực hiện đúng các cam kết quốc tế vừa bảo vệ tốt bản quyền báo chí chống hành vi vi phạm nghiêm trọng như hiện nay. Tác giả hy vọng rằng với sự đầu tư thích đáng, kết quả nghiên cứu sẽ là một tài liệu tham khảo có giá trị, các nhà làm luật lắng nghe để hoàn thiện dần pháp luật bản quyền nói riêng và pháp luật pháp quyền xã hội chủ nghĩa nói chung.

B-NỘI DUNG CHÍNH:

1.Trình bày cơ bản về nhận thức chung về quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí, pháp luật Việt Nam về bảo vệ QTG đối với TPBC, các hành vi vi phạm, hình thức xử lý. Chúng ta thấy được tình hình chung về QTG đối với TPBC; thấy được pháp luật về bản quyền báo chí đầy đủ, chế tài xử lý nghiêm; người vi phạm chưa nhận thức đầy đủ về tính chất, hậu quả phải chịu và về cơ bản là ý thức tôn trọng bản quyền báo chí của cộng đồng nhiều hạn chế; bản thân các cơ quan báo chí là chủ sở hữu TPBC và các phóng viên, nhà báo là tác giả chưa biết cách, sớm “đầu hàng” để tình hình vi phạm ngày càng tăng; Hiện có Tòa án và Thanh tra Bộ TT-TT, Thanh tra Sở TT-TT ở các tỉnh/thành có quyền xử lý vi phạm bản quyền nhưng chưa phát huy hiệu quả, hầu như không có đối tượng vi phạm nào bị xử lý các năm qua dẫn tới chưa đủ niềm tin cho các cơ quan báo chí tin tưởng và không đủ sức răn đe được đối tượng vi phạm;...

2.Tổng hợp và phân tích cơ bản, đầy đủ về thực trạng xử lý hành vi vi phạm QTG đối với TPBC. Đặc biệt nêu bật nguyên nhân, khe hở pháp luật dẫn đến hành vi vi phạm ngày càng phổ biến, tính chất nghiêm trọng. Rất cần sớm có các biện pháp xử lý hiệu quả hành vi này, nhất là Việt Nam đã tham gia các điều ước quốc tế đa phương mà Việt Nam là thành viên (Công ước Paris về bảo hộ sở hữu công nghiệp, Công ước Bern, Hiệp định các khía cạnh liên quan đến thương mại của quyền sở hữu trí tuệ TRIPs trong khuôn khổ của WTO...) hoặc Việt Nam chưa là thành viên nhưng thừa nhận áp dụng chung và áp dụng trên cơ sở có đi có lại với các quốc gia khác; các hiệp định song phương (Hiệp định giữa Chính phủ nước Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Việt Nam với Chính phủ Liên bang Thụy Sĩ về bảo hộ sở hữu trí tuệ và hợp tác trong lĩnh vực sở hữu trí tuệ, Hiệp định Thương mại tự do với Mỹ, và Hiệp định Thương mại tự do giữa Liên minh Châu Âu và Việt Nam). Đây là những căn cứ khá đầy đủ để xây dựng một nền tảng pháp lý bảo vệ sở hữu trí tuệ và quyền tác giả văn minh tại Việt Nam.

3. Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập kinh tế quốc tế, vấn đề bảo hộ quyền tác giả (QTG) đang trở thành một trong những mối quan tâm hàng đầu của các cơ quan quản lý nhà nước. Những năm gần đây, các hành vi sao chép QTG mà không được sự cho phép của chủ sở hữu xuất hiện khá nhiều, vì vậy, các cơ quan quản lý nhà nước cần chú trọng hơn trong công tác quản lý, giám sát QTG, quyền liên quan. Vì QTG là một lĩnh vực mới đối với Việt Nam, do đó nhận thức của các cơ quan quản lý, chỉ đạo các cấp chưa đầy đủ; ý thức chấp hành và hiểu biết của Nhân dân, kể cả các tác giả và tổ chức, cá nhân có quyền và nghĩa vụ liên quan còn thấp. Từ đó dẫn đến việc thực thi các quy định của pháp luật về QTG còn nhiều hạn chế, tình trạng vi phạm QTG xảy ra nhiều, có vụ việc nghiêm trọng. Tuy nhiên, bên cạnh những thành tựu bước đầu đạt được trong lĩnh vực QTG, thực tiễn cũng đang đặt ra những vấn đề cấp bách đòi hỏi phải giải quyết về bảo hộ QTG khi Việt Nam hội nhập vào khu vực và thế giới. Một trong những nhân tố quan trọng quyết định đến hiệu quả của hoạt động bảo hộ QTG là phải hoàn thiện pháp luật đối với lĩnh vực QTG.

Về định hướng:

Thứ nhất, hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả xử lý hành vi xâm phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí nhằm thể chế hóa đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước, xử lý các bắt cập, vướng mắc còn tồn tại, thể chế hóa, nội luật hóa các cam kết quốc tế, đồng thời tạo khuôn khổ pháp lý cụ thể cho hoạt động xử lý hành vi xâm phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí, phục vụ đắc lực cho sự nghiệp phát triển đất nước trong thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế ngày một sâu rộng.

Thứ hai, hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả xử lý hành vi xâm phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí nhằm hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả xử lý hành vi xâm phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí nhằm hội nhập quốc tế.

Thứ ba, qui định rõ thẩm quyền và trách nhiệm của các cơ quan quản lý nhà nước về báo chí

Hoàn thiện pháp luật về xử lý hành vi vi phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí quyền tác phẩm báo chí:

- Sửa đổi, bổ sung luật pháp và văn bản dưới luật về sở hữu trí tuệ còn phù hợp để việc xử lý vi phạm bản quyền có hiệu quả và hiệu lực tốt hơn

- Hoàn thiện pháp luật hành chính

- Hoàn thiện pháp luật dân sự

- Hoàn thiện pháp luật hình sự

Về giải pháp nâng cao hiệu quả xử lý hành vi vi phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí, quyền tác phẩm báo chí

- Đẩy mạnh hoạt động của các cơ quan quản lý nhà nước về quyền tác giả

- Bảo vệ bản quyền và xử lý hành vi vi phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí cần có tổ chức chuyên nghiệp

- Ứng dụng công nghệ cao, trí tuệ nhân tạo để phát hiện, từ đó xử lý kịp thời, triệt để các trường hợp vi phạm

- Tinh giản đầu mối cơ quan có thẩm quyền xử lý hành vi vi phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí bằng biện pháp hành chính

- Nâng cao năng lực kiểm tra, xử lý các hành vi xâm phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí

- Tăng cường hợp tác quốc tế trong bảo hộ và xử lý hành vi vi phạm quyền tác giả đối tác phẩm báo chí

- Sử dụng kết hợp giữa các giải pháp pháp lý và giải pháp công nghệ

- Phòng, chống và xử lý triệt để đối tượng vi phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí

- Sử dụng hiệu quả biện pháp hành chính xử lý vi phạm quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí

- Xây dựng mô hình quản lý tập thể quyền tác giả đối với tác phẩm báo chí tại Tp.HCM

C-KẾT LUẬN

Hành vi vi phạm QTG đối với TPBC xảy ra thường xuyên, phổ biến và mọi nơi. Đối tượng vi phạm mặc nhiên nghĩ rằng việc làm của mình không đáng quan tâm, là điều bình thường; Cơ quan báo chí, tác giả không mặn mà với việc đấu tranh, xử lý hành vi này; pháp luật về QTG đối với TPBC khá đầy đủ và chi tiết; cơ quan thực thi xử lý vi phạm có đủ;...nhưng hầu như rất ít vụ vi phạm QTG bị xử lý;...vậy thì giải pháp nào hữu hiệu cho xử lý hành vi vi phạm QTG đối với TPBC. Đây là những vấn đề đề tác giả đã phân tích, đề xuất từng giải pháp, ưu điểm, hạn chế để áp dụng và thực tiễn cho hiệu quả.

Việt Nam ngày càng hội nhập sâu rộng với mọi mặt với Thế giới, văn hóa và ý thức tôn trọng, thực thi và xử lý liên quan đến bản quyền cần được thực hiện một cách bản bản, căn cơ. Mấu chốt nằm ở cơ quan quản lý và định hướng về văn hóa, ở ý thức, nhận thức về bản quyền của cơ quan báo chí, công chúng. Hãy xây dựng ra một Trung tâm bảo vệ QTG đối với TPBC đủ cơ sở pháp lý, chức năng và thẩm quyền xử tất cả các vấn đề liên quan đến bản quyền TPBC.

Như ở trên, tác giả đã trình bày đầy đủ các giải pháp từ cảnh cáo, xử phạt hành chính, hình sự. Điều quan trọng bậc nhất vẫn là tính chủ động của cơ quan báo chí, tác giả và sự đồng bộ, phận định rõ chức năng nhiệm vụ xử lý vi phạm QTG của các cơ quan quản lý nhà nước về SHTT. Tác giả mong rằng, với các đề xuất trên sẽ góp phần nâng cao hiệu quả xử lý vi phạm QTG đối với TPBC tại Tp.HCM nói riêng và ở Việt Nam nói chung.